

Laxfångst i förtjänstsyfte

1. Bakgrund

Alltsedan år 2020 har det kommersiella laxfisket på Åland reglerats genom bestämmelser i landskapsförordning. Bakgrunden till detta är att den för åländskt vidkommande tilldelade laxkvotens storlek inte står i proportion till fiskeintresset. Då det på Åland inte tagits i bruk ett system med nyttjanderätter och aktörsspecifika kvoter har det fram till 2020 varit möjligt för alla registrerade fiskare att bedriva kommersiellt fiske av lax inom den åländska kvoten. Under åren har allt fler aktörer som inte tillhör gruppen egentliga yrkesfiskare intresserat sig för fiske av lax under försommaren. Den här utvecklingen har bidragit till att den årliga laxfiskekvoten inte längre räcker till och att de fiskare som i första hand är beroende av laxfångsterna för sin försörjning har svårt att bedriva sitt fiske på ett för dem ekonomiskt bärkraftigt sätt. Under år 2019 överskreds den tillgängliga kvoten (2 130 laxar) med 569 individer, vilket ledde till en justering genom en motsvarande minskning av 2020 års kvot.

För år 2020 skulle den åländska laxkvoten i enlighet med rikets tidigare fastställda fördelningsnyckel ha uppgått till 1 871 laxar, men till följd av det tidigare överfisket måste den, på grund av minskad tillgång på lax, reduceras till 1 302 laxar. Därför reglerades fisket genom bestämmelser i landskapsförordning som endast tillät egentliga yrkesfiskare (fiskare i klass I i landskapsregeringens yrkesfiskarregister) att söka tillstånd för fiske av lax i kommersiellt syfte. Denna reglering var möjlig genom att det under år 2019 antagits lagstiftning som bemyndigar landskapsregeringen att genom landskapsförordning besluta om rätt till fångst av lax i förtjänstsyfte, för en eller flera grupper av fiskare som anges i det åländska fiskarregistret. Syfte med lagstiftningen är att möjliggöra ett ekonomiskt fiske för de fiskare som är beroende av sina inkomster från laxfisket och samtidigt försäkra sig om att det inte bedrivs fiske i sådan utsträckning att de laxfiskekvoter som Åland årligen tilldelas överskrids.

Under åren 2021 och 2022 tilldelades Åland en laxkvot på 2 042 respektive 2 045 laxar och kunde även under dessa år tillräkna sig mindre mängder av individer ur laxbeståndet som lämnats outnyttjade och som hänförde sig till föregående års kvoter, något som medgav ett större fiskeuttag under nämnda år.

Det större kvotutrymmet medförde att det med samma reglering som under år 2020 antingen kunde ges bättre fiskemöjligheter för de egentliga yrkesfiskarna *eller alternativt* även ge fiskare tillhörande gruppen binäringsfiskare (fiskare i klass II) möjlighet att söka tillstånd för laxfiske i förtjänstsyfte. Av de två alternativen valdes det senare. Genom bestämmelser i landskapsförordning delades kvoten upp i två delar så att fiskare i klass I tilldelades 75 procent av den egentliga kvoten och fiskare i klass II tilldelades 25 procent. Den mängd lax som kunde överföras från föregående års fiske lämnades som säkerhet mot överfiske av kvoten.

År 2022 publicerade det internationella havsforskningsrådet (*ICES*) sina rekommendationer angående 2023 års laxfiske.¹ Det presenterades två alternativa förslag för ordnandet av laxfisket i Östersjön under år 2023, varav det första innebar ett totalförbud i hela Östersjön medan det andra medgav fiske norr om en viss angiven breddgrad (59° 30') under vissa villkor.

I rådets förordning (EU) 2022/2090 om fastställande av fiskemöjligheterna för vissa fiskbestånd och grupper av fiskbestånd i Östersjön för 2023 och om ändring av förordning (EU) 2022/109 vad gäller vissa fiskemöjligheter i andra vatten, nedan kallad kvotförordningen för 2023, valdes det, liksom för år 2022, att tilldela samtliga länder en kvot för år 2023, men endast tillåta riktat fiske norr om den ovan angivna breddgraden. Enligt kvotförordningen för 2023 fick fisket endast ske inom perioden 1.5 – 31.8 det året samt innanför 4-sjömilsgrensens. I kvotförordningen för 2023 tilldelades Finland 16 488 laxar, vilket var samma mängd som tilldelats under år 2022. Men efter byten av kvotmängder med Danmark erhöll Finland en kvot på 24 450 laxar varav Ålands andel utgjorde 2 045 laxar. Utöver den egentliga kvoten hade Åland under 2023 tillgång till ytterligare 35 laxar som överförts från 2022 års kvot. Den tillgängliga kvotmängden möjliggjorde för landskapsregeringen, att med vissa justeringar, fastställa ramarna för 2023 års laxfiske enligt samma grunder som 2022 års fiske.

Inför år 2024 rekommenderade ICES, med hänvisning till den svaga situationen för laxbeståndet i älven Ljungan, att laxfisket (såväl det yrkesmässiga som det fritidsmässiga) söder om breddgraden 63°30' inte skulle tillåtas. Detta fastställdes i rådets förordning (EU) 2023/2638 om fastställande av fiskemöjligheterna för vissa fiskbestånd och grupper av fiskbestånd i Östersjön för 2024 och om ändring av förordning (EU) 2023/194 vad gäller vissa fiskemöjligheter i andra vatten.

För att utreda ursprunget av det laxbestånd som är föremål för det finländska, inklusive åländska, kustfisket lät jord- och skogsbruksministeriet, tillsammans med landskapsregeringen, genomföra ett vetenskapligt fiske i enlighet med artikel 25 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1241. Inom ramen för det vetenskapliga fisket fick de åländska fiskare som under år 2022 eller 2023 fiskat minst 64 laxar delta. Samtliga deltagande fiskare tilldelades en personlig kvot på 90 laxar. Resultatet av det vetenskapliga fisket visade att inslaget av Ljunganlax i fångsterna var marginellt.

I sina rekommendationer för år 2025 har ICES ansett att fisket runt Åland kan återupptas och bedrivas enligt samma regler som gällt för år 2023. Där emot har det föreslagits en betydlig sänkning av kvoten. I förhandlingarna under hösten 2024 har parterna enats om att följa ICES:s råd vilket för Ålands del medför en tilldelad fiskekvot på 752 laxar under år 2025. Eftersom det ännu, efter att ICES gett sina råd, framkommit att uppvandringen av lekmogen lax för andra året i rad varit svag, i framför allt Torne älv, kommer det inte att ske några överföringar av outnyttjade kvoter eller byten av kvoter med andra medlemsländer.

2. Förslag

Med anledning av det ytterst låga antalet laxar föreslås för landskapsregeringen att det, liksom under år 2020, med stöd av 8a § landskapslagen (2015:49) om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom den Europeiska unionen, sådan paragrafen lyder i landskapslagen 2019/71, genom landskapsförordning beslutas att fångst av lax i förtjänstsyfte under år

¹ ICES (*International Council for the Exploration of the Sea*) är en organisation som samordnar och främjar havsforskning i Östersjön och Nordatlanten.

2025, på ansökan, endast kan tillåtas för egentliga yrkesfiskare. Med egentliga yrkesfiskare avses de fiskare som uppfyller kraven för egentlig yrkesfiskare enligt gällande landskapsförordning (1995:44) om yrkesfiske.

Genom att tilldela den tillgängliga laxkvoten enbart till gruppen egentliga yrkesfiskare uppnås en viss ekonomisk säkerhet för gruppen egentliga yrkesfiskare. Landskapsregeringen föreslår att gruppen egentliga yrkesfiskare tilldelas 95 procent motsvarande 715 laxar av den åländska grundkvoten på 752 laxar och att 5 procent motsvarande 37 laxar kvarhålls som säkerhet mot överfiske.

För att möjliggöra en fortsatt effektiv övervakning och för att ytterligare förhindra ett överskridande av den åländska laxkvoten, föreslår landskapsregeringen fortsatta bestämmelser om förhandsanmälan av landning av lax.

3. Förslagets verkningar

Genom förslaget bibehålls en viss ekonomisk förutsättning för de fiskare som är mest beroende av sina inkomster från fångst av lax. Samtidigt bedöms de föreslagna regleringarna och bestämmelserna om förhandsanmälningsplikt minska riskerna för överfiske av den åländska laxkvoten.

De fiskare som inte uppfyller kraven för egentlig yrkesfiskare har inte möjligheterna till kommersiellt laxfiske under år 2025.

Förslaget har inga direkta verkningar för jämställdheten mellan kvinnor och män eller miljön.

Förordningstext

LANDSKAPSFÖRORDNING om laxfångst i förtjänstsyfte under år 2025

Med stöd av 8a § landskapslagen (2015:49) om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom den Europeiska unionen, sådan paragrafen lyder i landskapslagen 2019/71, föreskrivs som följer:

1 §

Rätt till fångst av lax i förtjänstsyfte

Rätt till fångst av lax i förtjänstsyfte har endast egentliga yrkesfiskare vilka avses i 3 § landskapsförordningen (1995:44), om yrkesfiske.

De som under år 2025 vill idka fångst av lax i förtjänstsyfte kan efter ansökan till landskapsregeringen beviljas ett särskilt fisketillstånd, som ska medföras ombord vid sådant fiske.

2 §

Fördelning av lax

Landskapsregeringen kan på ansökan för kalenderåret 2025 till gruppen egentliga yrkesfiskare bevilja en fångst av sammanlagt 715 laxar av den totala laxkvoten på 752 laxar. Den resterande andelen av den totala laxkvoten, 37 laxar fördelas inte utan ska sparas hos landskapsregeringen som säkerhet för att laxkvoten inte ska överskridas.

3 §

Förhandsanmälan av landning av lax fångad i förtjänstsyfte

Lax fångad i förtjänstsyfte ska förhandsanmälas senast 60 minuter innan landningstidpunkten. Av en förhandsanmälan ska framgå

- 1) fartygets igenkänningstecken (AAL-nummer),
- 2) den beräknade landningstidpunkten,
- 3) landningsplatsen och
- 4) antalet laxar.

Av det tillstånd som avses i 1 § 2 mom. ska framgå vart en anmälan som avses i 1 mom. ska riktas.

3 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 april 2025 och gäller till och med den 31 december 2025.
